

مسامحه همراه است که تصور ارتباط آنها را با هم دشوار می‌سازد. به نظر می‌آید بعضی نویسندگان باستانی، تمام این طوایف را از باب ارتباط یا هونها یا هفتالیها به نام آنها خوانده باشند چنانکه امروز هم خلیفای گونه‌گون اتحاد شوروی را گه‌گاه از باب مسامحه «روس‌ها» می‌خوانند. در باب زبان و فرهنگ هونها رجوع شود به:

Pritsak, O., Kultur und Sprache der Hunnen, in Cyzevskyy - Festschrift, Berlin, 1954/238 - 249

۵۰. مقایسه شود با: کریس‌تسن، ایران در زمان ساسانیان، ترجمه رشید یاسمی چاپ دوم/ع. ۳، یادداشت شماره ۳

51. Noeldeke, Th., Geschichte der Perser und Araber/114

۵۲. در باب اعلامیه منسوب به مهرنرسه، رجوع شود به:

Schaeder, in ZDMG, 1941/277 seqq

راجع به سیاست یزدگرد در ارمنستان، برای تفصیل بیشتر رجوع شود به:

Grousset, R., Histoire de L'Armenie 1947/189 seqq

۵۳. تصویری ازین ملکه، بر روی بهری که تعلق به شاهزاده استروگانف Stroganov داشته است به وسیله پرنها (دودن) در ۱۸۸۱ توصیف شده است. برای تفصیل بیشتر درین باب رجوع شود به:

Justi, F., Geschichte Irans/530

54. Marquart, J., Eransahr Nach Der Geographie Des Ps. - Moses Xorenaci, 1901/57

۵۵. حمزه اصفهانی، تاریخ سنی ملوک الارض، طبع برلین ۱۳۴۰/۳۹، مقایسه شود با:

Noeldeke, Th., Geschichte Der Perser und Araber/118

۵۶. در باب ارتباط هفتالیها با خیونان و کیداداها بحث بسیار هست برای اطلاعات بیشتر درین باره به شماره ۹۴ همین فصل رجوع شود. همچنین نگاه کنید به:

— *Mc Govern, W. M., The Early Emperors of Central Asia/408*

— *Kazuo Enoki, in Memoirs of the Research of the Toyo - Bunko, 18/1 - 58*

۵۷. برای نقد این روایات و ارائه پاره‌ی پاره‌ی عناصر افسانه‌ی در آنها رجوع شود به: پیرنیا، ایران قدیم ۱۳۲۳ شمسی/۱۷۳ - ۱۷۱، مقایسه شود با: کریس‌تسن، ایران در زمان ساسانیان/۱۷ - ۳۱۶.

۵۸. انتساب سابط به این بلاش و قول به اینکه اصل کلمه مأخوذ از بلاش‌آباد باید باشد، از اصمعی هم نقل است. رجوع شود به طبری، دخویه ۸۸۳/۲ مع هذا اینکه سابط لا اقل یک قرن قبل ازین تاریخ هم وجود داشته است انتساب آن را به یک ولاش اشکانی بیشتر محتمل می‌کند تا به این پادشاه ساسانی. برای تفصیل بیشتر درین باب و همچنین درباره روایات دیگری که منابع مسیحی جهت خلع بلاش ذکر کرده‌اند رجوع شود به:

Noeldeke, Th., Geschichte der Perser und Araber/134 - 5

۵۹. این تفاهم تا حدی بود که می‌گویند قباد به وسیله زوجه پادشاه هیاطله از وی درخواست کمک کرد. در مورد فرار قباد از زندان جاماسپ هم روایت منقول از استیلوس مجعول، حاکی از آنست که زوجه پادشاه هیاطله خواهر قباد بود و با تزویج دختر او قباد حمایت

پادشاه هیاطله را جلب کرد. برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به: طبری، دخویه، ۸۸۴/۲، کریس‌تسنن ایران در زمان ساسانیان/۳۷۴.

۶. نقضت ریح سوخرا و هبت‌لمهران ریح، طبری، دخویه ۸۸۵/۲، اینکه شاپور پدرزن قباد بوده است از روایت پروکوپیوس مستفادست. عنوان بویه هم در حق او ممکن است متضمن معنی «پدر» بوده باشد. اما اینکه وهریز معروف به بویه هم از خاندان مهران باشد محل تأمل است.

61. Pagliro, A., Iran Antico/454

۶۲. معهدا اظهارنظر نولدکه نیز که می‌خواهد قضیه را مربوط به علاقه عادی ایرانیها به القاب و عناوین بدارد، توجیه علمی به نظر نمی‌آید. رجوع شود به:

Noeldeke, Th., Aufsätze/11

۶۳. از بعضی قراین استنباط کرده‌اند که قتل مزدک قبل از واقعه سیاوش و شاید در حدود ۵۲۴ روی داده باشد. این استنباط ظاهراً خالی از اشکال نباشد چون بسیار بعید می‌نماید که سیاوش با وجود واقعه مزدک، باز همچنان مورد اعتماد مانده باشد و بر فرض هم که مانده باشد با دگرگونی‌هایی که در دنبال قتل مزدک روی داده است توانسته باشد به ضرر خسرو اقدام کند. بیشتر معقول می‌نماید که قتل مزدک و تعقیب پیروان وی باید بعد از سقوط سیاوش بوده باشد نه قبل از آن.

۶۴. ماجرای غلبه حادث بر حنذر را نولدکه با مسأله آیین مزدک مربوط نمی‌شمرد اما تصور ارتباط، نامعقول به نظر نمی‌آید. مقایسه شود با:

Nicholson, R. A., A Literary History of the Arabs, 1956 (Repr.)/42

۱۰. وداع با دنیای باستانی

۱. بیرونی، الآثار الباقیه/۹. ۲، در بین ماخذ عمده‌یی که در باب مزدک هست و غالباً تمایلات اشرافی ضد مزدک را نشان می‌دهد روایت شهرستانی شاید تا حدی به منابع مزدکی نزدیک باشد. مقایسه شود با:

Bausani, A., Persia Religiosa, 1959/126

2. Klima, O., Mazdak, Geschichte Einer Sozialen Bewegung, 1957/163

درباره بوندس و مزدک رجوع شود به:

Carratalli, G. P., in Acta Iranica, 1974, II/285 seqq

۳. مثل اینکه باسداد (- داده‌بام، صبح درخشان) را بعضی پنداشته‌اند می‌توان اشاره‌یی به نقش صبح در تعلیم مانی و وجود تعبیرات مربوط به آن در آیین مانی پنداشت. در هر حال چون این اتهام مانویت را بر مزدک بسته‌اند چنین احتمالی به نظر محققان آمده است ورنه باسداد و صبح چه اختصاصی به آیین مانی دارد؟ در عهد اسلامی هم مزدکیه غالباً یک فرقه زرتشتی محسوب می‌شده‌اند نه یک فرقه مانوی و این نکته نیز نشان می‌دهد که انتساب آنها به مانویت از جانب موبدان و پیشتر به قصد سفور کردن آنها بوده است. در باب ارتباط مزدکیه با مذاهب زرتشتی رجوع شود به:

Molè, M., in Oriens, 13 - 14/13 - 27

۴. در تفسیروندیداد (فرگرد ۴/۴۹) سزدک پسر بانداد به عنوان آشموغ نابکاری یاد شده است که روزه داشتن را توصیه کرده است. چون در نزد سزدک آرزو و نیاز دو عامل اصلی مفاسد اجتماعی به شمار می‌آید و او مالکیت خصوصی را تا حدی به همین سبب نفی می‌کرد. ممکن است نهی از پرخوری هم که به خاطر منع از توسعه آرزو بوده است در نزد او منجر به مقرر داشتن روزه شده باشد. روزه چنانکه بیرونی هم در آثار الباقیه (۲۱۷) خاطر نشان کرده است در نزد زرتشتی‌ها گناه و مستوجب کفاره بود، و به همین سبب روحانیان مخالف سزدک تعلیم وی را در آن باب با آنکه بیشتر مبنی بر مصلحت اجتماعی بود، محکوم کردند. نیز مقایسه شود با:

Darmesteter, J., Le Zend - Avesta, II/62, 61

5. *Bartholomae, Chr., Zum Sasanidischen Recht, 1918, I/29*

6 *Perry, E. (ED)., Histoire Generale des Civilisations, 1957, 3/80*

۷. کریس قنسن، ایران در زمان ساسانیان / ۳۶۹، در باب آنکه قصد قباد درهم شکستن قدرت نجبا بوده است مقایسه شود با:

Justi, F., Geschichte Irans/531

۸. برای تحلیل این گزارش، رجوع شود به: امیل بنونیست، دین ایرانی بر پایه متن‌های کهن یونانی، ترجمه بهمن سرکارانی/۶۲ و مابعد.

۹. گزارش از نیک‌کلی در باب عقاید ایرانیان ظاهراً از دستکاری‌هایی خالی نیست. برای تفصیل بیشتر در آن باب رجوع شود به:

Widengren, G., Die Religionen Irans/284 - 5

10. *Zaehner, Dawn and Twilight/184 seqq.*

11. *Duchesn - Guillemin, La Religion/302 seqq.*

۱۲. برای تفصیلهای بیشتر در باب زروان مخصوصاً رجوع شود به:

— *Zaehner, Zurvan, A Zoroastrian Dilemma, 1955*

— *Bianchi, U., Zaman i Ohrmazd, 1958*

۱۳. البته نام زروانداد در جامعه مزدیسنان بیسابقه نبود و لااقل در اواخر عهد اشکانیان و اوایل عصر ساسانیان هم این نام وجود داشته است. مقایسه شود با:

Widengren, G., Die Religionen Irans/219

14. *Zaehner, Dawn And Twilight/187 - 9*

۱۵. در باب گجستک‌بالیش و آذرنبخ، مقایسه شود با:

De Menasce, in Cambridge History of Iran, Vol. IV/544

16. *Widengren, G., Die Religionen/243 seqq.*

17. *Duchesn - Guillemin, La Religion/295*

۱۸. در باب اعیاد ایرانی، رجوع شود به: کریس قنسن، ایران در زمان ساسانی/۱۹۲ و مابعد مقاله مادکوات در یادنامه مودی ۱۹۲۸/۷۰۹ و مابعد. همچنین بیست مقاله تقی‌زاده، فهرست.

19. *Altheim, F., Ein Asiatischer Staat, 1954/129 - 255*

۲۰. خسرو برادرزاده سیو رابه زنی گرفت و به همان سبب بود که پسر وی هرمزد را که ازین

زن بود ترک‌زاد خوانده‌اند.

21. *Noeldeke, Th., Aufsätze/118*

22. *Justi, F., Geschichte Irans/536*

۲۳. به‌موجب روایات، خرگاه سلطنت، ظرف آتش مقدس، و خزانه جنگی خسرو هم در جزو این غنائم بود و سردار روم که خود به تعقیب دشمن پرداخت غنائم را بر پشت بیست‌و‌چهار قیل به بیزانس ارسال کرد. جهت تفصیل بیشتر رجوع شود به:

Justi, F., Geschichte Irans/537

۲۴. کریسی قنسن، ایران در زمان ساسانیان/۴۰۶ - ۴۰۴

25. *Justi, F., Geschichte Irans/538*

26. *Noeldeke, Aufsätze/114*

۲۷. کریسی قنسن، ایران در زمان ساسانیان/۴۴۹

۲۸. وجود متن پهلوی پندنامه بزرگمهر بختگان، و رساله راجع به نجوم که در الفهرست به بوذرجمهر منسوب شده است و همچنین قراین متعدد دیگر، جایی برای تردید در تاریخی بودن او باقی نمی‌گذارد هر چند عنوان وزارت او معلوم نیست تا چه حد تاریخی باشد رک:

— *Massé, H., in EI (2), I/1399;*

— *Christensen, A., in Acta Orientalia, 1930*

— *Nallino, C., Raccolta di scritti, VI/291*

29. *Justi, F., Geschichte Irans/541*

30. *Noeldeke, Aufsätze/120 - 121*

31. *Noeldeke, Geschichte der Perser und Araber/269*

32. *Noeldeke, Aufsätze/121*

۳۳. انجیل متی ۵/۱۶، درباره متن کلام هرمزد مقایسه شود با: طبری، دخویه، ۲/۹۹۱، این نکته که عنایت هرمزد نسبت به نصاری موجب خشم مویدان در حق هرمزد شده باشد از روایات نسطوری هم برمی‌آید.

۳۴. طبری، طبع دخویه ۲/۹۹۵

۳۵. به‌موجب یک روایت طبری (۲/۹۹۸) هرمزد بلافاصله بعد از توقیف به قتل نرسید بلکه در زندان ماند و وقتی خسرو در مقابل غلبه و تهدید بهرام چوبین به بیزانس سی‌گریخت بندوی و بسطام از نیمه‌راه برگشتند و هرمزد را هلاک کردند. این روایت که قتل هرمزد به خاطر احتمال بر تخت نشاندن او از جانب بهرام بوده است، ظاهراً بیشتر برای توجیه قتل او ساخته شده است، و بعید می‌نماید که بهرام در صدد برمی‌آمده است هرمزد را دوباره بر تخت بنشانند. در باب نقش خسرو در قتل هرمزد رجوع شود به:

Justi, F., Geschichte Irans/543

۳۶. در باب محل جنگ اختلاف است. برای تفصیل بیشتر رجوع شود به:

Minorsky, V., Iranica, 1964/87 - 91

37. *Durant, W., the Age of Faith/147*

۳۸. لحترانج، سرزمینهای خلافت شرقی، ترجمه محمود عرفان/۶۷

۳۹. برای تفصیل بیشتر رجوع شود به: کریسی قنسن، ایران در زمان ساسانیان/۴۷۱

۴. درباره گنژک (- شیز) و آتشکده آذرگشنسب، مقایسه شود با مقاله: عبدالعلی کارنگ، تخت سلیمان، در مجموعه ارسغانی برای زرین کوب ۱۳۵۵/۶۷ - ۶۰. همچنین بهرک:
- Minorsky, V.*, Iranica/86 - 109
41. *Zaehner, Zurvan/48*
42. *Nallino, C.*, Scritti, VI/285 seqq.
43. *Bailey, H.*, Zoroastrian Problems/82, 86, 91, 98, 102, 104, 105 etc.
44. *Hinz, W.*, Dantes Persische vorläufer, in Archeologische Mitteilungen Aus Iran, 1971/117 seqq
۴۵. در باب ادب عهد عباسیان و ارتباط آن با سنتهای ساسانی رجوع شود به: اینو مترانتسف، مطالعات در باب ساسانیان، ترجمه کاظم زاده/۴۸-۷.
- Grünebaum, G. Von.*, L' Islam Médiéval 1962/274 - 282
46. *Godard, A.*, in Civilisation Iranienne, B. P., 1952/140
۴۷. حمزه اصفهانی، سنی ملوک / ۴۲ در باب روایات دیگر در باب تعداد این شاهزادگان و فرجام کار آنها رجوع شود به:
- Noeldeke, Th.*, Geschichte der Perser und Araber/384
۴۸. کریس قنسن، ایران در زمان ساسانیان / ۵۱۹ - ۵۱۷
۴۹. در باب اخبار راجع به بوران که بسیار متناقض است و آنچه راجع به حکمت او گفته اند رجوع شود به ملک الشعراء بهار، دومین ملکه ایرانی، مجله مهر، سال ۷ (۱۳۲۰) / ۲۹۱، درباره طرز تلقی اعراب بدوی از اخبار راجع به سلطنت او رجوع شود به: تاریخ ایران بعد از اسلام، چاپ دوم، ۱۳۵۵، ۲۸۷.
۵۰. تفصیل بیشتری در باب این جنگها را در جاهای دیگر داده ام:
- تاریخ ایران بعد از اسلام، چاپ دوم / ۳۳۷ - ۲۸۳.
- دو قرن سکوت، چاپ هفتم / ۱۳۵۶ - ۵۹ - ۴۳.
- Zarrinkoob, A. H.*, the Arab Conquest and its Aftermath, in C. H. I, 1971, IV/4 - 26
51. *Huart, C.*, La Perse Antique, 1925/266 - 8
۵۲. برای تفصیل بیشتر درین باب رجوع شود به:
- اشپولر، ایران در قرون نخستین اسلامی، ترجمه عبدالجواد فلاطوری / ۲۹
- *Chavannes*, documents sur les Tou - Kiou Occidentaux/172 ff.
- *Bromhall, M.*, Islam and china/13 ff
53. *Duchesn - Guillemin*, La Religion de L' Iran/356

کتابنامه*

- الانخبار الطوال، تألیف، ابوحنیفه احمد بن دواد الدینوری، طبع مصر بنفقة المكتبة العربية بیغداد. بدون تاریخ، طبع لیدن ۱۸۸۸
- انخبار تاریخی در آثار مانوی، دکتر بهمن سرکارانی، نشریه دانشکده ادبیات تبریز، ۱۳۵۳ ش.
- ادبیات مزدیسنا، یشتها قسمتی از کتاب مقدس اوستا، تألیف و گزارش ابراهیم پورداود جلد اول و جلد دوم، بمبئی ۱۹۲۸ و ۱۹۳۱
- اشکانیان، تألیف م. م. دیا کونوف، ترجمه کریم کشاورز، چاپ دوم، تهران، ۱۳۵۱
- ایران از آغاز تا اسلام، تألیف د. گیرشمن، ترجمه دکتر محمد سعین، انتشارات بنگاه ترجمه و نشر کتاب، طهران ۱۳۳۵
- ایران باستان، تألیف حسن پیرنیا (مشیرالدوله) چاپ اول، تهران، جلد ۳ - ۱۳۱۳ - ۱۳۱۰
- ایران باستانی، تألیف حسن پیرنیا (مشیرالدوله)، چاپ اول، تهران، ۱۳۰۶
- ایران در زمان ساسانیان، تألیف آرتور کریستنسن، ترجمه رشید یاسمی، چاپ دوم با تجدید نظر و اهتمام منوچهر امیرمکری، طهران ۱۳۳۲
- ایران قدیم، تألیف حسن پیرنیا (مشیرالدوله) چاپ اول، طهران ۱۳۰۸
- باستانشناسی ایران باستان، تألیف لویی واندنبرگ، ترجمه دکتر عیسی بهنام، انتشارات
- * تعدادی کتابهای فارسی هم که ترجمه آثار شرقشناسان در باب تاریخ ایران است همراه با ذکر اصل یا بدون آن، در این کتابنامه گزیده آمده است.

دانشگاه تهران ۱۳۴۵

البدء والتأریخ، تألیف المطهر بن طاهر المقدسی، ۶ جلد، طبع پاریس ۱۹۱۹-۱۸۹۹

بیست مقاله ققی زاده، انتشارات بنگاه ترجمه و نشر کتاب، طهران ۱۳۴۱

پادتیان، نویسنده مالکوم کالج، ترجمه مسعود رجب نیا، طهران ۱۳۵۵ ش

پادتیها یا پهلویان قدیم، تاریخ سیاسی، تألیف دکتر محمد جواد مشکور، انتشارات

دانشسرای عالی . ۱۳۵۰

پژوهشهای هخامنشی شامل هشت مقاله در باب تاریخ و باستانشناسی هخامنشی

به قلم دانشوران غربی. ترجمه ع. شاپور شهبازی، با افزوده‌هایی از مترجم، طهران

۱۳۵۴

تاریخ الامم والملوک، تألیف ابوجعفر محمد بن جریر طبری باهتمام دخویه، طبع‌لیدن

۱۸۷۶-۱۹۰۱

تاریخ ایران و ممالک همجوار آن از زمان اسکندر تا انقراض اشکانیان، تألیف آلفرد فن

گوتشمید، ترجمه با حواشی از کیکاوس جهان‌داری، طهران، چاپ دوم، ۱۳۵۶ ش

تاریخ ایرانیان و عربها در زمان ساسانیان تألیف تئودور نولدکه، ترجمه دکتر عباس

زریاب، انتشارات انجمن آثار ملی، ۱۳۵۸

تاریخ بلعی به تصحیح ملک الشعراء بهار و پروین گنابادی، طهران ۱۳۴۱

تاریخ تمدن ایران ساسانی، تألیف سعید نفیسی انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۳۱

تاریخ مختصر الدول، تألیف ابن العبری، طبع بیروت ۱۸۹۰، ایضاً ۱۹۵۸

تاریخ ماد تألیف ایگور میخائیلویچ دیاکونوف، ترجمه کریم کشاورز، انتشارات

بنگاه ترجمه، طهران ۱۳۴۵ ش

تاریخ الیعقوبی، تألیف احمد بن واضح الیعقوبی، طبع نجف ۱۳۵۸، ه.ق

تمدن ایران ساسانی، ایران در سده‌های سوم تا پنجم میلادی، تألیف و.ک.

لوکونین، ترجمه دکتر عنایت‌الله رضا، طهران ۱۳۵۰

داستان جم، متن اوستا و زند با لغات و ترجمه، از دکتر محمد مقدم - دکتر صادق

کیا، انتشارات ایران کوده، ۱۳۲۴

داستانهای ایران قدیم، تألیف حسن پیرنیا (مشیرالدوله) طهران، ۱۳۰۷

دین ایرانی، بر پایه متن‌های کهن یونانی، تألیف: امیل بنونیست، ترجمه دکتر

بهمن سرکاراتی، تبریز ۱۳۵۰

- زبان و ادبیات پهلوی، فارسی میانه، از ج. تاواریا، ترجمه سیف‌الدین نجم‌آبادی، انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۴۸
- سلطنت قباد و ظهور مزدک، تألیف آرتور کریستن سن، ترجمه نصرالله فلسفی و احمد بیرشک، طهران ۱۳۲۰ شمسی
- سنگبشته بستان، ترجمه متن کتیبه بیستون، با مقدمه و حواشی از دکتر یحیی ماهیار نوایی، مجله سخن، سال سوم، و مجموعه مقالات ماهیار نوایی، انتشارات مؤسسه آسیایی شیراز ۱۹۷۶
- غزاد اخبار ملوک الفرس، تألیف ابومنصور عبدالملک بن محمد بن اسمعیل الثعالبی النیشابوری، طبع پاریس ۱۹۰۰
- فرهنگ ایران باستان، نگارش ابراهیم پورداود، بخش نخست، طهران ۱۳۲۶
- کارنامه اردشیر پاپکان، ترجمه صادق هدایت، ضمیمه زند و هومن یسن، طهران ۱۳۳۲
- کتاب الآثار الباقیه عن القرون الخالیه تألیف ابوریحان بیرونی، طبع لایپزیگ ۱۹۲۳
- کیانیان، تألیف آرتور کریستن سن، ترجمه دکتر ذبیح الله صفا، طهران ۱۳۳۶
- گاتها، سرودهای مقدس قدیمترین قسمتی از نامه مینوی اوستا، تألیف و ترجمه پورداود، بمبئی ۱۹۲۷
- گاه شماری در ایران قدیم، تألیف سیدحسن تقی‌زاده، طهران، ۱۳۱۷ ش
- مانی و دین او دو خطابه از سید حسن تقی‌زاده، به انضمام متون عربی و فارسی درباره مانی و مانویت و آنچه بدین موضوع مربوط است، فراهم آورده احمد افشار شیرازی، انجمن ایرانشناسی ۱۳۳۵
- مجموع التوادیک و القصص، طبع و تصحیح ملک‌الشعراى بهار، طهران ۱۳۱۸ ش
- مروج الذهب، تألیف ابوالحسن مسعودی، طبع پاریس ۷۷ - ۱۸۶۱، طبع مصر، در دو جلد ۱۳۴۶ ق.
- مزدیسنا و تأثیر آن در ادب پارسی، تألیف دکتر محمد معین، چاپ اول، ۱۳۲۶، چاپ دوم با تجدیدنظر، انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۳۸
- مطالعاتی درباره سامانیان، تألیف کنستانتین ایتوسترانسلف، ترجمه کاظم کاظم‌زاده، طهران ۱۳۴۸
- میراث باستانی ایران، اثر ریچارد فرای، ترجمه مسعود رجب‌نیا، طهران ۱۳۴۴
- نامه تنر به گنمب، به تصحیح مجتبی مینوی و همکاری محمد اسمعیل رضوانی، طبع

دوم ۱۳۵۴

هرمزنامه، نگارش ابراهیم یوردادود، از نشریات انجمن ایران‌شناسی، طهران ۱۳۳۱
 بسا، جزوی از نامه مینوی اوستا، تفسیر و تألیف ابراهیم یوردادود،

Altheim, F., *Alexandre et l'Asie*, trad. de l'allemand. 1954

————— *Zaratustra und Alexander* 1960

Badi, A.M., *Les Grecs et les Barbares*, 3 vol, Lausanne 1963-6

Benveniste, E., *l'Iran-Véz et l'origine legendaire des iraniens*, in *BSOAS*,
 1934

————— *Les Classes Sociales dans la Tradition avestique*, *J.A.* 1932

Boyce, M., *A History of Zoroastrianism*, in *H.O.*, Leiden, Brill, 1975

————— *Zariadres and Zarer*, *BSOAS* 1955

Cameron, G., *History of Early Iran*, Chicago 1936

Cumont, F., *Die Mysterien des Mithra*, Leipzig-Berlin, 1928

—————, *Oriental Religion in Roman Paganism*. 1956

Chaumont, M.-L., *L'inscription de Karter à la kaba de zoroastre*, *J.A.*,
 1960

Christensen, A., *L'Iran sous les Sassanides*, 2 ème ed. 1944

—————, *Les Kayanides*, Copenhague 1932

————— *Le Premier Chapitre de Vendidad*, Copenhague 1943

Dandamaev, M., *Persien unter den ersten Achämeniden (6 Jahrhundert V.
 Chr.)*, Wiesbaden 1976

Debevoise, N., *A Political History of Parthia*, Chicago 1938

De Menasce, J.-P., *Une Encyclopedie Mazdeenne: Le Denkart*, 1958

Duchesne-Guillemin *La Religion de l'Iran Ancien*, 1962

————— *Ormazd et Ahriman*, -PUF, 1953

Dumezil, G., *L'Ideologie Tripartite des Indo-Europeens*, Bruxelles, 1958

————— *Naissance d'Archanges*, Paris 1945

Dyakonov, I.M., *Istoriya Medii*, Moskva 1956

Ehtecham, M., *L'Iran sous les Achemenides*, Freiburg, St- Paul 1940

Frye, R.N., *Sasanian Remains from Qasr-i Abu Nasr: Seals Sealings and
 Coins*. Cambridge, Harvard University Press, 1973

Göbl, R., *Sasanidische Numismatik (Handbuch des Mittelasiatischen Numis-
 matik, Bd. 1,4)*, 1968-1978

Guircheman, R., *L'Iran des Origines à l'Islam*, Payot- Paris 1951

- Henning, W.B., *Mani's last Journey*, BSOAS, X, 1942
 ————— *Zoroaster, Politician or Witch- Doctor?*, Oxford' 1951
- Hinz, W., *Kardars Felsbildnisse*, in *Altiranische Funde und Forschungen* 1969
- Huart, Cl., *La Perse antique*, Paris 1925
- Jackson, W., *Zoroastrian Studies*, New York 1928
- Justi, Ferd., *Geschichte Irans, Von Den Altesten Zeiten Bis Zum Ausgang der Sasaniden*, in *Grundriss, der Iranischen Philologie, II. Band* 1896-1904
- Klima, O., *Mazdak, Geschichte eines sozialen Bewegung im Sasanidischen Persien*, Praha 1957
 ————— *War Mani Wirklich Lahm? A.O.*, 1957
- Labourt, J., *Le Christianisme Dans l'empire Perse sous la Dynastie Sassanide*, 1904
- Maenchen-Helfen, *the yuechi problem reexamined*, in *JAOS*, 1945
- Molé, M., *La Legende de Zoroastre selon les textes Pehlevi*, 1967
 —————, *La Structure du premier chapitre de videvdat J.A.*, 1951
- Neussner, J., *A History of the Jews in Balylonia, I, Parthian Period*, 1965
 ————— *A. Hist. of the Jews in Balylonia, II, Early Sasanian Period* 1966
- Noeldeke, Th., *Aufsätze zur Persischen Geschichte*, Leipzig 1887
 ————— *Geschichte der Perser und Araber*, Leiden 1879
- Nyberg, H.S., *Die Religionen des Alten Iran*, Leipzig 1938
- Olmstead, A.T., *History of the persian Empire*, Chicago 1948
- Polotzky, H. J., *Abrisz der Manichäische System*, in *Pauly-Wissova, supp.*, VI, 1935
- Prasrek, J.V., *Geschichte der Meder and perser*, 1906
- Puech, H.-Ch., *Le Manicheisme, som Fondateur, sa Doctrine*. Paris 1940
- Rogers, R.W., *A History of Ancient Persia*, 1929
- Sachau, Ed., *Vom der rechtlichen Verhältnissen der Christen im sassanidischen Reich*, MSOS, X12, 1907
- Schaeder, *Urform und Fortbildungen des manichaischen system* 1927
 ————— *Der Iranische zeitgott*, in *ZDMG*, 1941
- Shahpur shahbazi, A., *The Irano Lycian Monuments*, Tehran 1975
- Sprengling, M., *Third Century Iran, Sapor and kartir*, Chicago 1953
- Widengren, G., *Iranisch-Semitische kulturbegegnung in parthischer Zeit*,

Köln 1960

—————*Die Religionen Irans*, 1965

Wikander, Stig, *Der Arische Männerbund*, Lund 1938

Zaehner, R., C., *Zurvan, A Zoroastrian Dilemma*, Oxford 1955

www.KetabFarsi.com

فهرست عام

آتیگا (شبه جزیره) ۱۵۹	آبگار ۴۰۳
آختوس ۲۹۳، ۲۷۵، ۲۷۴	آبادنه شوش ۲۲۳، ۱۴۷
آدیابن ۳۷۹	آپامه (- آپامنه) ۲۸۵، ۲۶۸
آذربایجان ۳۲، ۳۵، ۵۱، ۶۰، ۶۱، ۹۲	آپامیا ۲۷۷
۳۸۳، ۴۰۰، ۴۵۸، ۵۰۸، ۵۱۰، ۵۱۸	آپریس (- هوفرا) ۱۳۵
۵۳۳، ۵۳۰	آپم نیات (- خدای آبها) ۲۸
آذربایجان شوروی ۳۰۴	آپلودور ۲۱۹
آذربزین ۳۲۱	آپولون ۳۰۹، ۳۰۸، ۲۶۶، ۱۱۸، ۱۱۷
آذربزین مهر ۴۸۹	آپیس ۳۹
آذربید مهر اسپند ۴۵۰، ۴۸۸	آتارتشوس ۱۹۹
آذرفرنبغ ۴۸۹، ۴۹۰	آتالوس ۲۹۴، ۲۹۳، ۲۹۲
آذرترسی ۴۴۸	آتالوس سوم ۲۹۵
آرال (دریاچه) ۲۲، ۳۲، ۶۲، ۳۲۱، ۳۳۹	آتالیان ۲۹۴، ۲۹۲
آرامه ۷۴	آتر (- آذر) ۱۹
آراسی (اقوام) ۱۵۲، ۲۸۳	آتروپاتن (- آذربادان) ۲۶۹، ۲۶۲، ۲۴۲
آرتاباذ ۱۹۸، ۳۶۵	آتشکده آذرگشنسپ ۴۵۸، ۴۸۹
آرتمیس ۳۸۷	آتن ۱۵۶، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۴، ۱۷۴، ۱۸۰
آرتوفیوس ۱۷۹	۲۹۹، ۲۱۴
آرس ۳۰۹	آتنائوس ۱۰۵
آرش کمانگیر ۳۸	آتنه ۳۰۹، ۲۲۵
آرشام ۲۲۴	آتوس (دماغه) ۱۵۸
آردوآتس ۲۹۷	آتوسا ۱۳۰، ۱۹۱
آروئه نیس ۱۰۳	آتیس ۲۹۴، ۲۹۳

۲۶۷	آریا ۱۹، ۳۴، ۷۳
آسی نشوس ۳۷۷	آریارات ۲۷
آشور ۱۵، ۳۰، ۴۴، ۶۹ تا ۷۷، ۸۰، ۸۲	آریاراتس اول ۲۹۶، ۲۹۷
۸۵، ۸۷ تا ۹۰، ۹۲، ۹۵، ۹۶، ۹۸	آریاراتس پنجم ۲۹۸
۹۹، ۱۰۰، ۱۰۹، ۱۲۴	آریاراتس چهارم ۲۹۷
آشور (= آدیابن) ۳۳۲، ۳۳۹	آریاراتس دوم ۲۹۷
آشور نصیرپال دوم ۷۰، ۷۴	آریاراتس سوم ۲۹۷
آشوربانی پال ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۸۱، ۹۱، ۹۲	آریاراتس ششم ۲۹۸
۹۸	آریاراتس هفتم ۲۹۸
آشوکا ۳۸۹	آریارسته ۹۷، ۱۰۴، ۲۲۴
آفرودیت ۳۸۷	آریاسپ ۱۹۱
آکادمی آتن ۲۹۹	آریامنس ۲۹۶، ۲۹۷
آگاتانژلوس ۴۰۸، ۴۲۱	آریان (سورخ) ۱۶، ۱۱۸، ۲۳۴، ۲۵۴
آگاتوکلوس ۳۲۳	۲۷۱
آگائیاس ۴۹۲، ۴۹۹، ۵۲۳، ۵۲۵	آریاندس ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۴۸
آگاسمنون (ممنون) ۱۱۹، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵	آریاورته یی ۲۰
آلان (= آلانیان - آس ها، اوست ها) ۳۸۲	آریای آریانها ۳۸
۴۰۰، ۴۵۳	آریدنوس ۲۶۱، ۲۶۳
آلبانی ۴۶۲	آریوبرزن ۱۹۰، ۲۱۴، ۲۹۷، ۲۹۹، ۳۰۰
آلواتس (= الیات) ۱۰۱	۳۴۰
آلیاتس ۱۱۶	آریوخشته ۳۸
آمادای ۸۶	آریوشایانه ۲۲
آمازیس ۱۳۳، ۱۳۴	آزادپه ۵۳۱
آماسیه ۲۹۹	آزمیدخت ۵۲۹
آمد (= دیاربکر) ۴۵۲	آزوف (دریا) ۳۰۱، ۳۰۲
آستریس ۱۷۸، ۱۸۲	آسارهادون (= اسرحدون) ۷۱، ۷۳، ۸۹
آسون (معبد) ۲۰۸، ۲۳۸	۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۷، ۱۲۴، ۲۲۷
آمونتاس ۱۵۸، ۲۹۷	آساکنیان ۲۳۳
آسوی ۳۸، ۴۰	آسپیان ۲۳۳
آمیانتوس مارسلینوس ۴۵۳، ۵۰۱	آسترکرت (= زدره کرت، استرآباد) ۳۲۶
آمی تیس ۱۰۰، ۱۷۸	آستیگ (= آژدها ک، ضحاک، ایشتوویگو)
آناستازیوس ۴۶۸، ۴۶۹	۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۱۴، ۱۱۵
آناطولی ۱۸۵	۱۱۶
آناسیس، رود ۲۴۱	آسیا ۴۷۲
آناهیتا (= ناهید) ۲۳، ۲۵، ۱۸۴، ۱۹۲	آسیای صغیر ۱۷، ۶۹، ۷۶، ۸۶، ۱۰۰

- آئین بودا ۳۸۹، ۵۲
 آئین توتمی (ارشده - خرس) ۳۲۵
 آئین رمزی ۲۹۳
 آئین زرتشت (اوستایی) ۱۹۴، ۱۹۶، ۳۰۹
 ۳۸۵، ۴۱۴، ۴۲۳، ۴۴۲، ۴۵۰، ۴۶۱
 ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۹۰، ۵۳۵
 آئین زروان ۳۸۶، ۳۸۷، ۴۶۱، ۴۸۷
 آئین ماکیاولی ۴۸۳
 آئین مانوی ۳۱۰، ۳۸۸، ۴۴۰، ۴۴۲
 آئین مردوک ۱۲۴، ۱۲۵
 آئین مزدک ۴۶۷، ۴۷۰، ۴۷۳، ۴۸۰
 آئین مزدیسنان ۴۱، ۲۲۸، ۳۸۵، ۴۶۰
 آئین مسیح ۳۱۱، ۳۸۵، ۴۳۹، ۴۶۱، ۴۵۰
 آئین مندائی ۳۸۸
 آئین میترا ۳۱۱، ۳۸۵، ۳۸۷
 آئین نامک ۵۲۵
 آئین یهود ۲۷۹
 ابرسام ۵۰۳
 ابن فقیه (مورخ) ۵۱۸
 ابوبکر ۵۳۱
 ابو عبید ثقفی ۵۳۱
 ایورد ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۷، ۳۲۹
 اپام نیات ۵۶
 اپرنی (- پرنی) ۳۱۸، ۳۲۷، ۳۴۹، ۳۵۹
 ۳۸۴
 اپستاک (- ابستاق، اوستا) ۵۲۲
 اپیس ۲۵۲، ۲۵۳
 اپیفانس (انطیوخوس) ۲۷۸، ۲۸۰، ۲۸۱
 ۲۸۲
 اپیکور (ایقور) ۲۵۵، ۳۱۳
 ارتبان (اردوان) ۱۶۹، ۱۷۰
 اتوسا - اتوسا
 اتیوپی ۱۳۸، ۱۳۹
 ۱۹۳، ۱۹۶، ۲۷۵، ۳۰۴، ۳۸۶، ۳۰۹
 ۳۸۷، ۴۰۷، ۴۱۳، ۴۲۶، ۴۸۵
 آنتالیدس ۷، ۱۸۸
 آنتونین پرهیزگار ۴۰۱
 آنتونیوس ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۸۷
 آنتونیوس اورلیوس (کاراکالا) ۴۰۵، ۴۰۶
 آنتی پاتر ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۶۲
 آنتی گون، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۷، ۲۹۰
 ۳۰۰
 آنطیوخوس اول (- سوتر) ۲۶۸، ۲۶۹
 ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۸۶، ۳۰۷، ۳۳۰، ۳۳۴
 آنطیوخوس نئومانس ۲۸۳
 آنطیوخوس پنجم ۲۸۳، ۳۳۱
 آنطیوخوس چهارم ۲۷۸، ۲۸۱، ۳۰۰، ۳۰۱
 ۳۰۵، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۸۷
 آنطیوخوس دوم (ثوس) ۲۷۰، ۲۷۱
 ۲۹۷
 آنطیوخوس سوتر ۲۹۲، ۲۹۴
 آنطیوخوس سوم (کبیر) ۲۷۴، ۲۹۱، ۲۹۳
 ۲۹۴، ۲۹۷، ۳۰۰، ۳۰۵، ۳۲۹
 آنطیوخوس سیدتس ۳۳۴
 آنطیوخوس سیزدهم ۲۸۸
 آنطیوخوس هشتم ۳۰۷
 آنطیوخوس هفتم ۲۸۷
 آنطیوخوس هیراکس ۲۹۳، ۳۰۰
 آنطیوخوس ۲۹۷
 آنکارس (- خنیاگر) ۱۰۵
 آنگوریه (- آنقره، آنکارا) ۲۷۳، ۲۹۲، ۳۰۰
 آنتیگونوس ۳۱۱
 اندرز آذرید مهراسپندان ۵۲۵
 آن هوان ۳۸۹
 آنی لثوس ۳۷۷
 آوار (طوائف) ۵۱۹
 آیریا ۱۶
 اینداتس ۲۸۷

اردای ویراف نامه (ارتای ویراف) ۴۸۵،	اثروان ۵۱
۵۲۵، ۵۲۲	اثرینه ۱۴۵
ارددوم ۳۷۳	اچ، جی، ولز ۲۵۶
اردشیر اول (اردشیر دراز دست، مقروشیر)	احیقر ۲۲۶، ۲۲۷
(ارتخشته) ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۳، ۱۷۵،	احمر (دریا) ۱۴۸، ۱۵۳، ۱۶۸
۱۷۸، ۱۷۷، ۱۷۶	اخشری ۹۱
اردشیر چهارم (بسوس) ۲۱۶	اخشنواز (= خشنوان) ۴۶۴، ۴۶۶
اردشیر دوم، ارتخشیر ۲۹۶، ۲۹۹، ۳۰۵،	اخوان الصفا ۲۵۳، ۳۱۲
۳۱۰، ۳۲۶، ۳۸۷، ۴۵۴، ۵۲۸	ادسا (= الرها) ۴۳۰
اردوان (= ارتبانوس، ارتاوان) ۳۲۸، ۳۲۹،	ادواردسایر (مورخ) ۱۶۱
۳۳۰، ۳۳۸، ۳۷۵، ۳۷۶، ۴۱۷	ادیان ساسی ۴۳
اردوان پنجم ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۳۳	ادئون ۲۲۳
اردوان چهارم ۳۹۵	اذینه ۴۳۲
اردوان دوم ۳۳۶	اران آذربایجان ۴۶۲
اردوان سوم (ارتبان) ۳۷۴، ۳۷۷	اربل ۳۰۳، ۳۰۶
اردوس (اردیس) ۱۰۲	ارپلا ۱۱۶
اردینی (خدای آفتاب) ۷۴	ارتایانس ۲۹۶
ارره تریا (جزیره) ۱۵۹	ارتافرن ۱۵۶، ۱۵۹
ارزروم ۴۶۸	ارتخشائیس ۲۲۸
ارزشکون ۷۴	ارتخشیر (= بهمن) ۴۱، ۲۸۳، ۴۰۷، ۴۱۱،
ارس ۳۴، ۶۹، ۷۴	۴۱۴، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲،
ارسانه Arsane ۴۴۷	۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۲۴
ارسس Arses ۲۰۱	ارتخشیر بابکان ۴۰۷، ۴۱۱، ۴۱۵، ۴۲۸،
ارسطو ۲۳۵، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۵،	۴۸۶، ۵۲۲، ۵۲۶
۳۱۲، ۴۹۹، ۵۲۳	ارتخشیر سوم، اخوس، اردشیر سوم ۱۹۱، ۱۹۷،
ارسیت (= ارشیتیس) ۱۷۹	۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۳۰۵
ارسی نس (ارکسی نس) ۲۴۲	ارتوستونه ۱۳۰
ارشاک ۴۵۲	ارجاسب، ۴۰، ۵۳، ۵۹، ۴۹۶
ارشام (اریورات) ۱۹۱	ارخون ۲۶۲
ارشک (اردشیر دوم، نمون) ۱۸۴، ۱۸۹،	ارته باذ ۲۶۱
۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۷۱	ارته بانان ۱۶۲
ارگیتس ۷۴، ۹۶	ارته سری Artasari ۸۰
ارطخشت (= آرتاشس) ۳۰۵	ارته وزد ارته وزدس ۳۷۰، ۴۰۸، ۴۱۹
ارساتی هئوروتات (خرداد) ۵۵	ارد ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۵۹، ۳۶۲، ۳۶۵، ۳۶۶،
ارمنستان (هایستان) (ارمنیه)	۳۶۷، ۳۶۸، ۳۷۵

- استراتونیکه ۲۹۷
 استرتورات ۲۲۶، ۱۵۰
 استروخانس ۸۳
 استروسردخا ۱۶۷
 استواء، شهر کهنه ارشک (= قوچان و عشق آباد) ۲۷۱، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۱، ۳۲۳، ۳۲۵، ۳۲۷، ۳۲۹، ۳۹۱
 اسکلیپادس ۲۹۱، ۲۹۲
 اسکندر مقدونی ۴۱، ۴۹، ۵۰، ۱۲۲، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۵۸، ۱۶۹، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۵، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۲۰، ۲۲۲، ۲۲۸، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۵، ۲۳۸، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۵۰، ۲۵۵، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۹۰، ۲۹۶، ۲۹۷، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۳، ۳۰۹، ۳۲۶، ۵۲۲، ۵۳۴
 اسکندرنامه ۲۵۸
 اسکندریه (شهر-بندر) ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۹۲، ۲۹۵، ۵۱۳
 اسکندرون (خلیج) ۲۰۶
 اسکولا کس ۱۵۲
 اسلام ۵۳۸
 اسود (دریا) ← دریای سیاه
 اسورا ۲۰
 اشاو هیشته (اردی بهشت) ۵۵
 اشکانیان ۴۱، ۴۵، ۲۲۹، ۳۰۶، ۳۱۷
 اشکانی فرهاد ۲۸۷
 ارشک (اشک اول) ۳۱۷، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۶، ۳۳۴، ۳۷۵، ۳۹۴
 اشک پنجم ۳۳۰
 اشک چهارم، فری پاپت، پری پاتیوس ۳۲۵، ۳۲۹، ۳۳۰
 اشک دوم ۳۲۶
 اشک سوم ۳۲۸
 اشک ششم (شاهشاهان) ۳۳۲
- ۷۳، ۱۱۶، ۱۱۶، ۲۸۱، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۶۶، ۳۸۱، ۴۰۱، ۴۲۸، ۴۵۴، ۴۵۸، ۴۶۱، ۴۶۹، ۴۹۵
 ارمیای نبی ۱۷
 اروپا ۲۴۴، ۲۴۶
 اروکو Arukka ۹۸
 ارومیه (دریاچه) ۳۴، ۷۴، ۷۵، ۷۷، ۷۹، ۸۱، ۸۲، ۵۱۰
 اریزانتونی ۸۳
 اریستاگوراس ۱۵۷
 اریستوفانس ۲۰۰
 ازوپ ۲۲۷
 ازدهاک (ضحاك) ۴۱ ← آستیگ اززیلاس ۱۸۷
 اژه (دریا) ۱۲۳، ۱۲۹، ۱۶۵، ۱۸۸، ۳۰۲
 اسپاره (نام مدعی سلطنت) ۹۶
 اسپارت ۱۵۶، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۸۰، ۱۸۶، ۲۹۹
 اسپارتا کوس ۳۶۳
 اسپارتیها ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۶۳
 اسپاست ۲۴۱
 اسپنت میترا (میترا) ۱۶۹
 اسپنته مینو ۵۴، ۵۵، ۵۹، ۴۸۷
 اسپندیات ۱۴۲
 اسپندیاذ (خاندان) ۳۵۰
 اسپندیاز ۵۳
 اسپه باره (سرزمین) ۷۷
 اسپنیات ۵۲
 اسپهبد (خاندان) ۳۵۰
 اسپی تانسس ۲۶۸
 اسخولیس (شاعر) ۱۳۰
 استاتیرا ۱۸۲، ۱۸۵، ۱۸۶
 استخر پارس (شهر) ۴۰۷، ۴۱۷، ۴۷۹، ۵۳۳، ۵۳۰
 استر (کتاب) ۱۶۹، ۲۲۳، ۳۱۱
 استرابون (مورخ) ۸۶، ۳۳۹، ۳۵۱، ۳۸۵

المپیناس ۲۴۲، ۲۴۵، ۲۶۳
 المنذر (نعمان بن منذر - امیر حیره) ۴۷۲، ۵۱۲
 الواتس ۱۰۴
 الومایس ۲۸۸
 الوند (کوه) ۸۵
 اله گیا Elegeia ۳۹۸
 الیبی Elipi ۷۶، ۷۷، ۹۶
 الیس ۵۳۱
 امارد (طوایف) (مارد) ۳۳۰
 اماردی (طوایف) ۸۴
 اشاسپند ۵۵، ۵۶، ۵۹
 امرتات (سرداد) ۵۵
 اسرگس ۱۸۰
 اسفیس (اسپهی) ۲۳۶
 امیرالبحر اوجا هورر سنت ۱۳۶
 انبار (شهر) ۵۳۱
 انباز قلس ۲۲۸
 انجیل حی ۴۴۰
 انجیل متی ۳۸۸
 اندراگوراس ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۵
 اندرز او شتر دانا ک ۵۲۵
 اندلس ۵۲۴
 اندیمشک (= اندیمش) ۴۶۷
 انشی کائو ۳۸۹
 انشان ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۱۰۷، ۱۱۳، ۱۱۴
 انطاکیه ۲۷۸، ۲۸۴، ۲۹۲، ۲۹۳، ۴۲۰، ۴۲۹
 ۴۵۲، ۴۹۵، ۴۹۷، ۵۱۳
 انگره سینو ۴۸۷، ۵۳۴
 انگلس ۴۹۳
 انوشک زاد ۴۹۸
 انوشیروان (خسرو) ۳۱۷، ۴۲۳، ۴۷۷، ۴۸۵
 ۴۸۶، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۳، ۵۰۰، ۵۰۳
 ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۱۸، ۵۲۲، ۵۲۴، ۵۳۶
 انه ئیده ۳۱۳
 اینای Innay ۴۴۵

اشکناز (= طوایف اشکوزائی سکائی) ۱۷
 اشک نهم (سهرداد دوم) ۳۳۸
 اشی ۵۶
 اصطخری ۵۳۵
 اصفهان ۸۳، ۴۰۷، ۵۰۵، ۵۳۳
 اصفهانی، حمزه ۳۹۴، ۵۲۷
 اطلس (اقیانوس) ۴۴۱
 اعراب ۳۷، ۴۰
 اعراب احساء ۴۴۹
 اعراب بحرین ۴۴۹
 اعراب نبطی ۱۳۴، ۲۸۸، ۲۸۹
 افراسیاب تورانی ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۵۸، ۴۹۶، ۵۳۴
 افریقا ۱۶۸، ۲۴۴، ۲۴۶، ۴۷۲، ۴۹۴
 افسوس ۲۰۵، ۳۰۲، ۵۰۶
 افشان ۳۲۴
 افلاطون ۴۹، ۵۰، ۱۳۰، ۲۰۰، ۲۹۹، ۳۱۲، ۵۲۳، ۴۹۹
 اکباتان ← همدان
 اکتاویوس ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳
 اکد ۱۲۸
 اکسیارتس ۲۳۲
 اکسیدارس (= اخشیدر) ۳۹۷
 آگاسمنون، ممنون ۱۹۹، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵
 آگنی (آتش) ۱۹
 الاسرار (کتاب) ۴۴۰
 البرز ۳۴، ۳۷، ۳۸، ۴۴
 التهایم ۲۵۷
 الفانتین (جزیره) ۱۸۲
 الکییادس (افلاطون) ۲۲۸
 الکساندر (سلوکوس سوم) ۲۷۴، ۲۹۳
 الکساندر پالاس ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۹۵
 الکساندر زابیناس ۲۸۷
 الکساندر سه وروس ۴۲۰

۱۹۳، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۵۷، ۳۰۸، ۳۰۹	انیران ۲۹، ۴۳۱
۳۳۸، ۴۱۷، ۴۳۸	اویاتر ۳۳۱
اینڈرا ۲۰، ۲۴، ۴۸۸	اوپیس (= اویپی upi) ۱۲۷، ۲۴۴
اہریمن ۳۶، ۵۴، ۵۵، ۵۹	اوتیدموس ۳۲۹
ایتالیا ۲۹۳، ۴۹۴	اوراتیس ۲۲۵
ایڈج (ایڈہ، مالیر) ۷۲	اورارتو (آارات) (اورارتوی) ۳۰، ۴۴، ۶۹
ایاتکار زریران — یادگار زریران	۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۹، ۸۰، ۸۲، ۸۷
ایاس طائی ۵۰۹	۸۹، ۹۶، ۱۰۹، ۳۰۴
ایران ۱۱۶، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۳۲، ۱۳۹	اوراسان ۳۵۲، ۳۹۲ (اوراسان کردستان)
۱۴۹، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۸۰، ۲۸۹، ۲۹۰	اورشلیم ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۷۶، ۱۷۷، ۲۷۹
۲۹۹، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۴۰، ۴۳۱، ۵۳۸	۲۸۳، ۳۸۲، ۳۸۹، ۵۱۳، ۵۱۴
ایران شہر (ایرانہ خشترم) ۱۶	اورگنیس ۲۸۴
ایرانہ وئجہ — آیرانہ وئجہ (— ایران ویج)	اورلیان ۴۳۶
۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲	اورلیوس کاروس ۴۴۳
۲۳، ۲۶، ۳۱، ۳۲، ۳۴، ۳۶، ۴۱، ۴۳	اورونتس ۲۶۷، ۳۰۵
۴۴، ۵۷، ۶۰، ۶۲، ۶۹، ۸۲، ۸۹	اوروئی تس ۱۴۷، ۱۴۸
۱۰۷، ۱۰۸، ۱۲۲، ۳۱۸، ۳۲۱	اوری پید ۳۶۶
ایرج ۳۷	اورنگک ۵۳
ایریس (یشیل ایرماق — رود) ۲۹۹	اورسانس ۳۴۵
ایریہ (فرزندان ایرج، ایرانی) ۳۷	اوستا ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۳۰، ۳۱، ۳۲
ایزاتس ۳۷۹، ۳۸۰	۳۳، ۳۴، ۳۶، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۲
ایزیدور (مورخ) ۳۳۹	۴۳، ۴۵، ۴۶، ۴۸، ۵۱، ۵۲، ۶۰، ۶۳
آیزیس ۳۰۸	۶۴، ۶۵، ۱۹۴، ۱۹۵، ۲۵۷، ۲۸۳
ایزیس و اوزیریس (رسالہ) ۳۸۶	۳۸۴، ۴۲۳، ۴۸۰، ۴۸۲، ۴۸۶، ۴۸۷
ایپسوس ۲۶۵، ۲۶۷	۴۹۱، ۵۱۷، ۵۲۱
ایسقراط ۲۰۰	اوستانس ۳۹۲
ایسکراتس ۲۲۸	اوسخا Oskha ۴۴۷
ایسوس ۲۰۶	اوشنرہ زیرک (= اٹوشنرہ پروژیرہ) ۴۲، ۴۳
ایناروس ۱۷۳، ۱۷۴	اوشیکہا ۲۲
ایواگواس ۱۸۹	اوکرین ۳۰۱، ۳۰۲
ایوان کسری (ایوان مدائن) ۵۱۹، ۵۲۶	اوگبرہ (گبریاس) ۱۲۷
۵۳۲	اوهرمزد (اهورامزدا) ۱۵، ۲۰، ۲۳، ۲۵
ایونی (جزائر) ۱۳۴	۲۸، ۴۲، ۴۴، ۴۷، ۵۲، ۵۴، ۵۵، ۵۶
ایونی ہا ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۵۷	۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۵، ۱۵۰، ۱۶۲، ۱۹۲

بایک ۴۰۷	بسطام (- گستهه) ۵۰۸، ۵۱۰، ۵۱۱
بابل ۴۴، ۶۹، ۷۲، ۷۳، ۷۷، ۸۵، ۹۸	۵۱۷
۴۹۹، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۶	بسفور (تنگه) ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۳۰۲
۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۹، ۱۴۲	۳۰۳
۱۶۹، ۱۷۶، ۲۱۰، ۲۴۷، ۲۵۲، ۲۶۲	بسوس ۲۳۰
۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۵، ۳۲۹، ۳۳۳، ۳۵۴	بصره ۵۳۱
۴۰۴	بطالسه ۲۹۴، ۲۵۷
باتیس عرب ۲۰۷	بطلمیوس ۱۷، ۲۰۹، ۲۶۲، ۲۶۴، ۵۲۳
باختر (بلخ) ۴۴، ۶۲، ۱۲۲، ۲۳۴، ۲۵۲	بطلمیوس دوم ۳۰۰
۲۸۱، ۳۳۹، ۳۸۹	بطلمیوس سوم ۲۷۳
بادغیس ۵۰۷	بطلمیوس ششم ۲۸۴
باربد (- فهلبد) ۵۲۴، ۵۲۵	بطلمیوس کرائونوس ۲۶۸
باغهای معلق بابل ۱۲۴	بعل ۳۰۸، ۲۷۹
باکوس ۲۴۰	بغداتی ۷۹
باگراتونی ۵۱۴	بغ مشتا (بغ سزدا؟) ۷۹، ۱۷۴
باگواس ۲۰۱، ۲۴۰، ۲۴۲	بقراط ۱۷، ۱۷۶، ۲۷۱، ۵۲۳
بالکان ۲۹۳	بلاشان ← ولاش
بامداد ۴۸۲	بلخ ۳۱، ۳۲، ۲۷۰، ۴۵۷
بحتری ۵۲۶	بلشصر ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷
بحرین ۵۳۱	بلوچستان ۴۶۳
بخارا ۴۰، ۶۴، ۳۳۹، ۳۸۹، ۴۹۵	بلوهر ۳۹۳
بختگان (دریاچه) ۴۱۵	بلیزار یوس ۴۷۲
بخت النصر ← نبوکدنصر	بمپور ۲۴۰
بختیاری (جبال) ۸۱، ۸۲	بندرعباس ۲۴۱
بدخشان ۶۴	بند هشن ۵۲۳، ۵۳۵
بذارد شیر ۴۱۹	بندوی (- وندویه) ۵۰۸، ۵۱۰، ۵۱۱
براهام جهود ۴۹۳	۵۱۷
بره نیکا ۲۷۲	بندوه (Bendva) ۵۲
بردان (وارطان) ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۱	بهرام اول (ورهران) ۴۳۶، ۴۵۶
بردیا (گنوساته) ۱۳۳، ۱۳۳، ۱۳۹ تا	بهرام دوم ۴۴۲، ۴۴۴
۱۴۱، ۱۴۴، ۱۹۴	بهرام پنجم (بهرام گور) ۴۵۷، ۴۵۹، ۴۶۰
برزویه (طیب) ۴۹۹، ۵۰۳	بهرام چوبین (- ژوبین) ۵۰۷، ۵۰۸ تا
برسینه ۲۶۱	۵۱۱، ۵۲۹
بروس ۱۲۸، ۳۱۳	بهرام چهارم ۴۵۴
بستور ۵۳	بهرام سکانشاه (سوم) ۴۴۵

۱۰۷، ۱۱۳ تا ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۴۶	بهرام گشنسپ ۵۰۷
۱۴۸، ۲۴۳، ۲۶۲، ۲۸۱، ۲۸۳، ۳۲۶	بهرام گور ۵۲۴، ۵۲۶
۴۰۸، ۴۳۱، ۴۹۰، ۴۹۱	بودا ۴۳۸
پارسه (ولایت) ۹۷	بوداسف ۳۹۳، ۵۲۳
پارسه ماسپت ۳۹۹	بودرجمهر ۲۲۷، ۵۰۳
پارسی (طوائف) ۹۷	بوران ۵۲۹
پارمنیون ۲۰۷، ۲۱۴، ۲۳۰	بوشهر ۷۲
پاسارگاد (-پارسه گاد، بازارگاد) ۸۵، ۹۶	بوغازکوی ۲۹۶
۹۷، ۱۱۵، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۸۴، ۱۹۳	بوکان ۷۷
۲۱۵، ۲۲۰، ۲۲۲، ۲۲۴، ۲۲۵، ۳۲۴	بولس پارسی ۴۹۹
پاسارگادائی ۸۴	بوندس ۴۷۹
پاسگاه دارا ۴۶۹	بویب ۵۳۲
پارسوا ۸۱، ۸۲، ۸۴، ۸۶	بیت المقدس ۱۷۷
پارسوماش ۹۶، ۹۸	بیثونیا ۲۹۰ تا ۲۹۲، ۲۹۵، ۲۹۸
پافلاگونیه ۲۹۰، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰	بیرونی ۴۷۸
پاکتواس ۱۲۰	بیزانس ← روم شرقی
پاکور ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۹، ۳۸۰، ۳۹۵	بیس (رود) ۲۳۷
۳۹۶	بیستون ۸۶، ۱۰۸، ۲۲۴، ۳۴۲، ۳۷۹
پالمیرا ۳۵۵، ۳۹۱	بیضاء (قلعه) ← قلعه بیضا ۴۱۵
پایکولی (-پایقلی) ۴۴۵	بین النهرین ۱۷، ۱۸، ۳۹، ۶۹، ۷۰، ۷۳
پائوزانیاس ۱۶۵ تا ۱۶۷	۷۶، ۷۸، ۸۶، ۱۰۰، ۱۲۴، ۱۳۴
پتاله ۲۳۸	۳۵۳، ۳۶۵، ۳۹۸
پتوس ۳۸۱	
پراگماتیتا (رساله) ۴۴۰	
پرتوه (-ولایت بهله، فهله) ۴۴، ۱۲۱	پاپک ۴۱۳
۱۲۲، ۳۱۷، ۳۱۹ تا ۳۲۱، ۳۳۷	پاپیروس ۲۹۵
۳۳۸، ۳۴۷، ۳۴۹، ۳۸۰، ۳۸۶	پارت ۲۲، ۱۰۱، ۱۴۶، ۲۳۲، ۲۸۱، ۳۰۸
پردیس (-فردوس) ۱۰۳، ۲۲۰	۴۰۲، ۳۵۴
پردیکاس ۲۶۱ تا ۲۶۳، ۲۹۷	پارتاتوا ۹۱
پرسپولیس ← تخت جمشید	پاتک (-فتق، پتیگ) ۴۳۳
پرسپولیس (کتیبه) ۱۵۲، ۱۹۷	پارته مازیریس ۳۹۷، ۳۹۸
پرسه نوس ۲۹۸	پارتیا ۲۷۱
پرگام (-پرگاموس، برگامه) ۲۷۰، ۲۷۳	پارس ۱۵، ۱۶، ۲۲، ۳۰، ۳۴، ۳۵، ۴۲
۲۸۴، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۴، ۲۹۵	۴۴، ۵۰، ۵۱، ۵۹ تا ۶۱، ۶۵، ۷۲
۳۰۰	۷۳، ۷۹، ۸۰، ۸۴، ۸۵، ۸۷، ۹۵

پوسیدونیوس ۳۲۸	پرنی داهه ۳۴۷، ۳۱۹، ۲۷۱
پولائوس ۲۴۶	پروردگاریل ۲۷۷
پولس (ایرانی) ۵۲۳	پروسیاس (پروسه) ۲۹۱
پولی بیوس ۹۵	پروسیاس اول ۲۹۱
پونتوس ۲۹۷، ۲۹۵، ۲۹۴، ۲۹۲، ۲۹۱	پروسیاس دوم ۲۹۱
تا ۳۰۰، ۳۰۲ تا ۳۰۴، ۳۰۶، ۳۴۰	پروکویپوس ۵۰۱، ۴۹۴، ۴۶۸، ۴۶۳
پونیک ۲۹۳	پریته کینوئی ۸۳
پیتون ۲۶۴، ۲۶۲	پریزاتس (- پروشات) ۱۸۲، ۱۸۱، ۱۷۹
پی تیوس ۱۶۸	۱۸۶
پیروز ۴۶۸، ۴۶۴ تا ۴۶۲	پریسکوس ۴۰۱
پیروز دخت ۴۶۸، ۴۶۴	پریسیان لیدیانی ۵۲۳
پیروز دوم ۵۳۴، ۵۲۹	پریکلس ۲۲۳، ۱۷۳
پیروز وستم (- بسطام پیروز) ۵۱۱	پرینه ۱۲۰
پیرون ۳۱۳	پوزانیاس ۵۲۲، ۳۸۵، ۳۸۴
پیسوت نس (- پشوتن) ۱۸۰	پس فرخ ساخرشیدان ۵۲۹
پیشدادیان ۲۵	پسه نیوس نیگر ۴۰۳
پیوکستاس (- پنوکستاس) ۲۶۲، ۲۴۳	پلاتایا (شهر) ۱۶۰
	پلاته ۵۱۴
	پلوپونزوس ۱۸۴، ۱۸۰، ۱۷۴
تاتار ۴۰	پلوتارک ۲۱۸، ۲۱۵، ۱۸۷، ۱۸۴، ۱۶۹
تاج نامک ۵۲۷، ۵۲۵	۲۲۵، ۲۳۴، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۵۵، ۳۵۸
تاسی توس ۳۷۸، ۳۷۴	۴۸۷، ۳۶۶
تاش تپه اورمیه ۸۰	پلوزیوم (قلعه) ۲۷۸، ۲۰۸، ۱۳۴
تاوروس ۲۹۶	پلوکراتس (فلقراطس) ۱۳۴
تاونونه ۳۷۳	پلینی ۱۶۹
تائیس ۳۲۶، ۲۱۵	پمپه ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۸، ۳۰۱ تا ۳۰۳
تبلیس ۱۸۶	۳۰۶، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۶۴، ۳۶۸
تپوری (طوائف - طبری) ۳۲۳، ۸۴	پمپئی ۳۰۸
تپه حسنلواورمیه ۷۹، ۷۸	پنتوس ۳۴۰، ۲۹۰
تپه حصار دامغان ۷۸	پنجاب ۴۹۶، ۳۳۱، ۲۳۶، ۲۳۲
تجن ۳۲۲، ۳۲	پوپیه نوس ۴۲۲
تخاری (طوائف) ۳۳۷	پورا (فهرج؟) ۲۴۰
تخت جمشید (- پرسپولیس) ۱۶۷، ۱۴۷	پوروجیستا ۵۲
۲۱۳، ۲۱۴، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۴	پوروس ۲۳۶
	پوروشسپ ۵۱، ۴۶

- تیتوس ۳۸۲
تیردات (= تیرداد سوم) ۳۲۴، ۳۲۲، ۳۷۱
۳۲۶، ۳۲۷، ۳۷۱، ۳۷۵، ۳۸۰، ۳۸۲
۳۸۶، ۳۸۸، ۴۰۳، ۴۴۶
تیرگان ۲۶
تیروذه (= طیروذ) ۴۱۵
تیسافرن ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۵ تا ۱۸۷
تیسفون ۳۲۲، ۳۴۹، ۳۵۵، ۳۹۹، ۴۰۴
۴۱۷، ۴۴۴، ۴۵۲، ۴۶۲، ۴۹۷، ۵۰۰
۵۰۷، ۵۰۸، ۵۱۰، ۵۲۶، ۵۲۸، ۵۳۰
۵۳۲
تیشتره (= تیر - خدای باران) ۲۵، ۲۶
تیکران اول ۲۸۸، ۳۰۳، ۳۰۶، ۳۴۰
۳۴۴، ۳۴۳
تیگرانگرت ۳۰۶، ۳۰۷
تیگلات پلسر اول ۸۱، ۹۴
تیگلات پلسر سوم ۷۱، ۷۵، ۹۶
تیمار خوس ملطی ۲۸۲، ۲۸۴
تئودوزیو پولیس ۴۶۹
تئودوسیوس ۴۵۹
تئوفیلا کتوس ۵۱۶
تئو کراسی ۴۴۳
ثنویت ۴۶، ۵۴، ۵۵، ۵۸، ۵۹
جاده ابریشم ۳۵۵، ۴۲۱
جام ۴۹۳
جاماسب ۴۳، ۴۶، ۵۲، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۷۰، ۴۷۳
۴۸۴
جبل الطارق (تنگه) ۱۶۸، ۲۴۶
جسر (واقعہ جسر) ۵۳۲
جشن آبریزگان ۵۶۳
جشن تیرگان ۴۹۲
تخت طاقدیس ۵۱۶، ۵۲۶
تدسر (= پالمیر) ۴۳۶
تراژان ۲۵۷، ۳۹۶، ۳۹۸
تراکیه ۱۵۸
ترک ۴
ترکستان چین ۴۳۸
ترموریس ۱۲۹
تروا (= ترویا) ۲۰۳، ۲۱۳، ۲۶۹
تروفون ۲۸۵
تریباز ۱۸۸
تریبازوس ۳۰۵
تری تخمه ۱۸۲
تسالیا ۱۶۴
تسبا (خدای طوفان و رعد) ۷۴
تلفانس ۱۶۹، ۲۲۳
تمیستوکلس ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۷۵
۱۷۶
تنس ۱۹۸
تنسر (= توسر) ۴۴۲
تنگسروک ۳۹۲
تنگه ترموییل ۱۶۴
توخه (خدای بخت) ۳۴۶
تور (= تئوریه، تور، تورانی) ۱۷، ۳۶، ۳۷
۳۹
تورات ۱۷، ۱۰۵، ۱۷۷، ۳۱۲
تورانیان ۱۷، ۳۰، ۳۶، ۳۸، ۴۰، ۴۲
۴۹۶
توروشپه (= نوشپه) ۷۴
تورنگ تپه استرآباد ۷۸
توسیدید ۱۷۴
توماس رسول ۳۸۸
ته تیس ۲۳۸
تهما (= تهامه؟) ۱۲۵
تیرونه ۱۸۷
تیریوس ۳۷۴ تا ۳۷۶، ۴۹۷

حران ۱۰۶، ۱۱۶، ۳۵۵، ۳۶۵، ۴۵۲	جشن سده ۴۹۲
حران (معبدسین) ۱۲۵	جشن فروردگان ۴۹۱
حسمونیان ۲۸۰، ۲۸۹، ۳۱۸	جشن مهرگان ۴۹۲
حسمونی مکانی ۲۸۵	جشن نوروز ۴۹۲
حسنلو اورمییه (تپه) ۷۸، ۷۹	جلولا ۵۳۳
حصار دامغان (تپه) ۷۸	جمشید شاه (جم، یعه خشتته) ۱۵، ۲۱، ۲۲،
حلب ۴۲۹	۳۴، ۳۵، ۳۷، ۳۸، ۴۱، ۴۳، ۴۷، ۵۷،
حلوان ۵۲۷	۵۸
حماة (سوریه) ۱۳۹، ۴۲۹	جمهور افلاطون ۱۱۸
حموربی ۱۲۴	جندیشاپور ۵۲۶
حیره ۴۵۶، ۴۷۲، ۵۳۱	جندیشاپور (مدرسه پزشکی) ۵۲۳
	جوانشیر ۵۲۹
خارا کس (= کرکا) ۳۳۶	جیحون (آموی دریا) ۱۶، ۳۶، ۶۴، ۱۲۱،
خارخار (= کرکر) ۷۶	۲۷۰، ۳۳۹، ۴۵۷، ۴۹۵، ۴۹۶،
خارس می تیلنی ۲۲۵، ۳۹۴	جیلیم (رود - هیداسپس) ۲۳۶
خارید موس ۲۰۶، ۲۰۷	
خاقانی ۵۲۶	چاندراگوپتا ۲۶۷
خالدین ولید ۵۳۱	چانگ چین ۳۵۴
خالدی ۷۴	چشمه ساو (درطوس) ۴۵۶
خان اسکندریه (کونا کسا) ۱۸۵	چنین گفت زرتشت ۴۸
خاندان (= خواتنو) ۲۸	چیش پیش ۵۰، ۹۰، ۹۷
خاتقین ۵۲۷	چین ۳۵۴، ۵۳۴
خبیشه ۱۶۱	چین (دیوار) ۳۳۷
ختی ها (= هیتی ها) ۱۸، ۶۹، ۷۰، ۱۱۷	
خراسان ۴۶۱، ۴۶۴، ۵۰۵، ۵۱۱	حارث بن جبلة غسانی ۴۹۴
خرده اوستا ۴۵	حارث بن عمرو کندی ۴۷۲
خزر (دریا) ۱۶، ۲۲، ۳۲، ۳۴، ۷۱، ۷۷،	حارثه سوم ۲۸۸
۷۹، ۴۶۲، ۴۶۹	حبشه ۲۱۸، ۲۲۱، ۵۱۳
خزر (طوائف) ۵۱۹، ۵۲۸	حتی (طوائف) Hittites ۲۹۶
خسرو اول (= انوشیروان) ۳۳۹، ۳۹۷، ۳۹۹،	نیز: ختی ها
۴۰۰، ۴۰۸، ۴۵۶، ۴۷۰، ۴۷۲ تا	
۴۸۴، ۴۸۷، ۴۹۴ تا ۴۹۷، ۴۹۹،	
۵۰۲، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۲۳، ۵۳۷	
خسرو پرویز (= خسرو دوم - ابروین) ۴۸۷،	حجاز ۵۲۴

۵۱۰
 دارا (قلعه) ← قلعه دارا
 داراب (داریوش دوم) ۶۲، ۴۱۴
 دارابگرد ۱۵ ← دارا
 داردانل ۱۵۶، ۱۶۳، ۲۰۳، ۲۶۸
 داریا ۴۱۴
 داریوش اول ۲۹۶، ۲۹۹
 داریوش اول ۲۹۶، ۲۹۹
 داریوش بزرگت ۴۱، ۱۰۹، ۱۳۲
 ۱۳۸ تا ۱۵۱، ۱۵۴ تا ۱۵۸، ۱۵۸
 ۱۷۹ تا ۱۸۱، ۱۸۳، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۴
 ۲۲۱، ۲۲۳، ۲۳۴، ۲۸۳، ۲۹۶، ۲۹۹
 ۳۰۱، ۳۰۵، ۳۱۹، ۳۲۴، ۳۲۸
 داریوش سوم (دارای سوم) ۴۰، ۴۱، ۶۲
 ۱۹۸، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۷، ۲۰۹، ۲۱۳
 ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۹۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۲۷
 ۳۴۹، ۴۷۲، ۴۲۴، ۵۳۴
 دادیشوع ۴۵۹
 داذینداد ۴۱۳
 داکیه (رومانی امروز) ۳۹۶
 داماسپیا ۱۷۸
 دامغان ۳۲۷
 دانوب ۱۵۴، ۳۰۲، ۴۰۱
 دانیال نبی ۱۲۶، ۳۱۱
 داور (رتو) ۲۸
 دائوئی (طوایف) ۸۴
 دجله ۱۱۶، ۱۲۳، ۱۲۷، ۱۵۸، ۲۴۴
 ۲۷۷، ۴۹۵، ۵۰۹
 دربند قفقاز ۴۰۰
 درخت آسوریک (منظومه) ۳۹۴
 درفش کاویانی ۵۳۲
 درنگیانه (سیستان) ← زرنگ
 درویکوئی (طوایف) ۸۴
 دروسیایوئی (طوایف) ۸۴
 درویزن ۲۲۹، ۲۵۷

۴۹۸، ۵۰۴، ۵۰۹، ۵۱۱، ۵۱۳ تا
 ۵۱۵، ۵۱۸ تا ۵۲۱، ۵۲۴، ۵۲۵
 ۵۳۷، ۵۳۰، ۵۲۷
 خسرو کواتان (اندرز) ۵۲۵
 خسرو کواتان وریدک ۴۹۲، ۵۱۵، ۵۲۴
 ۵۲۵
 خسرو یزدگرد ۵۰۳
 خشایارشا ۲۳، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۷
 ۱۷۸، ۱۹۲، ۲۲۳، ۲۹۶
 خشته و تیریه (شهریور) ۵۵
 خط اوستایی ۵۲۲
 خط میخی ۵۲۲
 خلوله (خلولیا، جنگ) ۸۵، ۹۶
 خلیج فارس ۱۶، ۱۲۳، ۱۲۹، ۱۵۳، ۲۴۱
 خندق (واقع خندق) ۵۳۶
 خوارزم ۳۲، ۳۴، ۴۴، ۶۴، ۱۲۲، ۲۲۱
 خوارنه (خوارری) ۲۸۲
 خوانونت (کوه) ۳۸
 خوتای ناسک (شاهنامه) ۵۲۵
 خوجه (خوز، هوز، اوخسیان) ۱۷۲، ۲۱۴
 خرونه ۲۰۱
 خورنه (قصر خورنق) ۴۵۷
 خوروین قزوین ۷۸
 خوره زاد ۵۳۳
 خوزستان ۵۰۵
 خوقند ۱۲۲
 خویش خوتائیه (استبداد) ۴۱
 خیون (طوایف، خیونان) ← هونهای سفید
 خیونی (قبایل) ۴۵۱
 داتام ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۹
 داتامس ۱۹۰
 داتیس (= داتی) ۱۵۹
 دارا (شهر - دره گز - دارا گرت) ۳۲۴، ۳۲۷

دیودوروس ۲۲۳	دریک (سکه) ۱۵۱
دیوژن لائرسی ۱۶۴، ۲۲۷، ۲۴۸	دزفول ۵۲۶، ۴۶۷
دیو کاسیوس ۳۹۶، ۴۰۸	دستگرد خسرو ۵۱۵، ۵۱۹
دیوکس (= دیاکو) ۴۲، ۷۵، ۸۱، ۸۵	دستگرد (قلعه) ← قلعه دستگرد ۵۲۷
۸۷ تا ۹۰، ۹۴، ۱۰۶	دشت هرمزدجان ۴۰۷
دیو کلیسیان ۴۴۴، ۴۴۶، ۴۷۹	دقیانوس (= داکیوس) ۴۲۹
دیون ۱۰۵	دلوس (جزیره) ۱۵۹
دیونیزوس ۲۸۲	دساوند (بیکنی) ۷۵، ۸۱
ذات السلاسل ۵۳۱	دمشق ۷۱، ۱۳۹، ۵۱۳
ذوالقرنین ← اسکندر	دموستنس ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۴۹
ذی قار ۵۱۲	دنیپر ۱۵۴، ۳۰۲
ذی قار (واقعہ ذی قار) ۵۳۱	دنیستر ۱۵۴
ذیمقراطیس ۱۷۶، ۲۳۷	دورا اوروبوس ۳۵۲، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۹۱
	۴۲۹
	دوغدوه (= آنکه دروغ سازد) ۵۱
	دومی نیسیان ۳۹۶
راماتئیا (= Ramateia) ۹۰	دیا اکوئیان (= بیت دیاکو) ۸۸، ۹۰، ۱۰۵
رام بهشت ۴۱۴	تا ۱۰۷
راسهرمز ۷۲	دیاریکر (قلعه آمد) ۴۹۶
راوی (رود هیدرارتس) ۲۳۷	دیاله ۱۲۷
رتشتار ۲۷	دیزابول ۴۹۷
رخج ۱۴۶، ۴۶۳	دیلم (طوایف) ۵۱۱
رستم پهلوان ۳۹۴، ۵۳۲	دیمتریوس دوم ۳۳۲
رستم فرخ هرمزد ۵۲۹، ۵۳۰	دیمتریوس نیکاتر ۲۶۵، ۲۶۸، ۲۸۴، ۲۸۶
رکسانه (= رخشانہ) ۱۳۰، ۱۳۸، ۲۳۲	۲۸۷، ۲۹۵، ۳۳۱، ۳۳۳، ۳۳۵
۲۶۳، ۲۶۱	دینک (یانبشنان یانیشن) ۴۶۲
رم ۲۵۷، ۲۷۷	دینکرت ۴۸، ۳۸۳، ۴۴۵، ۴۸۶، ۴۹۰
رن ۴۰۱	۵۲۲، ۵۲۳، ۵۳۵
رودس ۱۲۱، ۱۹۹	دثوا (دیو دثوه) ۱۸، ۲۰، ۲۳، ۳۶، ۵۴
رودگون ۳۰۵، ۳۵۴	دیوار اکیاتان ۸۸
رودگونه ۲۸۶	دیوتوس ۲۸۵
روز بست ۲۷۹	دیوجانس کلیبی ۲۵۵
روسا ۱۴۳	دیودوتوس ۲۷۱، ۲۷۳، ۳۲۲، ۳۲۳
روسیه (= شوروی) ۱۵۶، ۲۵۱	۳۲۶، ۳۲۷، ۳۳۱
روم شرقی (= بیزانس، یوزنطیه) ۴۵۵، ۴۵۸	دیودور ۲۰۰، ۲۱۴

زک (خاندان) ۳۰.	۴۹۳، ۴۷۲، ۴۷۱، ۴۶۹، ۴۶۸، ۴۵۹
زلا (Zela) ۳۰۳	۵۲۸، ۵۱۱، ۵۰۶، ۴۹۷
زم (خدای خاک) ۲۰	روم غربی (- روم، رومیه) ۲۸۹، تا ۲۹۴
زند ۵۲۲	۵۱۳، ۴۷۹، ۴۵۵، ۳۶۲، ۳۴۰
زندیک ۴۷۹	رومگان (وهاندیوخسرو) ۵۰۰
زنگیاب (= زینی گائو) ۳۹	رهام ۴۶۲
زنویبا (= زینب) ۴۳۶، ۴۳۲	ری (= راگا) ۳۱، ۳۱، ۵۱، ۶۰، ۶۱، ۸۲، ۸۳
زنودوتی ۳۶۵	۵۳۳، ۵۰۰
زنون رواقی ۳۱۳، ۲۵۵	ریگ ودا ۱۹
زوپیر ۱۴۶	ریوند نیشابور ۴۸۹
زوترا (= زوتار) ۵۷، ۴۴، ۲۲	رئیس (پئیتی) ۲۸
زیپوتس ۲۹۰	
زیلاس ۲۹۱	
زیناوند (= زئنهونت، سلاحدار) ۳۶	زاب ۱۶، ۲۸۷، ۵۰۸، ۵۱۰
زئوتر (= زوتر) ۵۱	زاتسپریم ۴۸
زئوس ۱۸، ۲۳۲، ۲۶۶، ۲۷۹، ۲۹۳، ۲۹۴	زاریادرس (= زریادرس) ۲۲۵، ۳۰۰
۳۰۹، ۳۰۸	زاگرس ۱۶، ۳۴، ۳۵، ۷۰، ۷۲، ۷۳، ۷۸
زیویه (= یسز) ۷۹	۸۰ تا ۸۲، ۹۱، ۹۲، ۱۰۰، ۱۰۷
	۵۳۳، ۵۱۹، ۳۳۱، ۳۲۹
	زاماسپ (مجسمه) ۳۵۲
ژرمانی ۴۲۲	زاسوا ۷۷
ژرمانیکوس ۳۷۵	زرائشت ۳۳
ژوپیتر ۱۸	زرافشان ۶۴
ژوستن ۲۰۹، ۲۶۱، ۲۶۶، ۴۶۹، ۵۳۰	زرتشت (= زره‌نوشتره) ۱۹، ۲۲، ۲۳، ۲۵
ژوستین دوم ۴۹۶، ۴۹۷	۲۷، ۳۰، ۳۲، ۳۳، ۳۶، ۴۰، ۴۱
ژوستی‌نیان ۴۷۲، ۴۹۳، ۴۹۴	۴۳، ۴۴، ۴۶ تا ۵۱، ۵۳، ۵۴، ۵۶ تا
	۵۸، ۶۱، ۶۵، ۱۰۸، ۳۰۴، ۳۱۰
	۳۸۴، ۳۸۸، ۳۹۲، ۴۸۲
سادواتس (= سادیاتس) ۱۰۲	زرمهر (= سوخرا) ۴۶۵ تا ۴۸۳
سارد (= لیدیه) ۲۹۳	زرنگ (= سگستان، درنگیسانا، درنگیانه،
ساردویس چهارم ۷۳	سیستان) ۶۲، ۱۲۲، ۲۳۰، ۳۳۶
ساردویس دوم ۸۰	۳۳۸، ۳۳۹، ۴۰۸
ساردیس (= سارد) ۱۰۲، ۱۱۷، ۱۱۹	زروان ۲۵، ۴۳۸، ۴۸۸
۱۲۱، ۱۵۷، ۲۰۵، ۲۰۷، ۲۹۰، ۲۹۶	زروانداد ۴۸۹
۳۰۴	زریر (= زره، زارن) ۴۶۵، ۵۳

سگستان ← زرننگ	سارگون دوم ۶۳، ۷۱، ۷۳ تا ۷۵، ۷۷، ۷۹
سلماس ← شاپور	تا ۸۱، ۹۶، ۱۲۴
سلوکوس اول ۲۳۷، ۲۶۴ تا ۲۶۶، ۲۶۸،	ساسانیان ۴۳، ۴۵، ۵۱، ۵۸،
۲۹۵، ۳۰۰، ۳۰۳، ۳۰۵، ۳۳۵	ساگارتیونی (طوائف) ۸۴
سلوکوس چهارم ۲۷۷، ۲۷۸	سالامیس ۱۶۴، ۲۴۹، ۵۱۴
سلوکوس دوم ۲۷۲، ۲۸۹، ۲۹۳، ۳۰۰،	سالامین ۲۹۹
۳۲۷	ساموزاتا (= سماط) ۳۰۷
سلوکی ۴۵، ۲۷۳، ۲۸۹	ساموس (جزیره) ۱۲۱
سلوکیان ۲۵۷، ۳۲۶	سامی (اقوام) ۷۹، ۵۴
سلوکیه ۲۶۷، ۳۷۸، ۳۹۲، ۴۰۲، ۴۴۴	سائیس ۱۶۱
سم تانتف نکهت ۲۰۸	سبنوس ارمنی ۵۱۹
سمردیس ۱۴۲	سپتیمیوس سه وروس ۴۰۳، ۴۰۴
سمرقند ۲۳۱، ۲۳۲	سپهردات ۲۰۵
سمورامت ۷۰	ستاسپس ۱۶۸
سمیرامیس ۷۰	سرکب ۵۲۴
سنای روم ۲۸۲، ۲۹۴، ۳۰۰، ۳۴۶، ۳۶۴	سرکش (= سرگیوس، سرگیس) ۵۲۴
سنباط ۵۱۴	سده (جشن - سدک) ۲۶
سنخریب (= سناخریب) ۷۳، ۷۷، ۸۱، ۸۵	سرم (= سرمات، سورمات) ۱۷
۱۲۴، ۹۶	سروستان ۴۱۵
سند ۱۶، ۱۷، ۱۲۲، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۶	سروستان (کاخ) ۵۲۶
۳۳۱، ۳۳۲، ۴۹۶	سروش ۵۶
سندباد نامه ۳۹۳	سعدبن ابی وقاص ۵۳۲
سنگله (شهر) ۲۳۴	سغد (= سوغده) ۳۱، ۶۲، ۲۳۱، ۲۳۲
سمنار ۴۵۷	۲۳۵، ۲۵۲، ۳۱۸، ۳۳۷، ۳۳۹، ۴۹۵
سنندج ۷۷	۴۹۷
سودان ۴۶۰	سغدیانوس ۱۷۸، ۱۷۹
سورن ۳۴۶، ۳۵۰، ۳۵۶، ۳۶۶، ۳۶۷	سفر الجبایره (کتاب) ۴۴۰
۴۷۰	سقراط ۱۳۰، ۲۰۰، ۲۴۷
سوریه (= آسورستان) ۷۱، ۸۹، ۱۰۴، ۹۲	سقز ۷۷
۱۲۸، ۱۶۹، ۱۷۵، ۲۰۶، ۲۶۲، ۲۶۷	سکاهای تیز خود ۱۵۴
۲۸۷ تا ۲۹۰، ۲۹۵، ۲۹۸، ۳۰۳	سکاهای هوم ورگه ۱۵۴
۳۰۶، ۳۲۲، ۳۵۳، ۳۶۲، ۳۶۹، ۳۷۲	سکایی (طوائف) ۱۷، ۳۰، ۳۲، ۳۵ تا ۳۸
۳۷۵، ۴۲۷، ۴۶۹، ۴۹۵	۴۰، ۶۴، ۷۳، ۷۵، ۷۸، ۷۹، ۸۷، ۹۱
سوز (ولایت) ۳۲	۹۳، ۹۴، ۱۰۱، ۱۵۳، ۳۳۵
سوشیانت ۵۱	سکستی لیوس ۳۴۴

۴۳۴، ۴۳۳، ۴۳۱، ۴۳۰، ۴۲۸، ۴۲۶	سوفیگاسنوس ۲۷۶
۵۰۰، ۵۰۲ تا ۵۰۰، ۴۸۶، ۴۸۴، ۴۶۷	سولا ۳۴۰، ۳۰۶، ۳۰۲
شاپور دوم (ذوالاكتاف) ۴۴۸ تا ۴۵۰،	سولون ۱۱۷
۴۵۳، ۴۸۵ تا ۴۸۷، ۵۰۵	سومری (تمدن) ۷۲
شاپور سوم ۴۵۴	سہ (- سی، سک) ۳۳۱
شاپورگان (کتاب) ۴۴۰	سہ داتیوس سہ وریانوس ۴۰۱
شاپور میشان شاہ ۴۳۵	سیاست ارسطو (کتاب) ۱۵۲
شاہ (خشایئہ) ۲۹	سیاوش ۴۶۸، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۸۱، ۴۸۳
شاہ شاہ ۵۰۷	۴۸۴
شاہپور رازی ۴۶۵	سیاہ (دریاء، اسود) ۱۵۵، ۲۹۶، ۲۹۸، ۲۹۷
شاہرود ۳۲۷	سیبیان (اقوام) ۲۳۴
شاہنامہ ۵۳، ۱۳۰، ۴۶۰، ۴۹۲، ۵۰۳	سی بیل ۳۰۸
۵۱۶	سی بیلہ ۲۹۳، ۲۹۴
شاہین ۵۱۲، ۵۱۳	سیناس ۴۷۲
شائووو (- خاندان شاوہ - ساہ) ۴۹۵	سیحون ۳۳۷، ۴۹۵ ← سیر دریا
شبدیز ۵۲۷	سیر دریا (- سیحون) ۳۶، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۹
شکند گمانیک و چار ۵۳۵	سیستان ۲، ۳۲، ۵۱ ← زرننگ
شلمنصر چہارم ۹۶، ۷۴	سیسیل (جزیرہ) ۱۸۰، ۲۹۳
شلمنصر سوم ۷۰، ۷۴، ۷۷، ۸۱، ۹۵	سی سینوس ۴۴۳
شمشون ۳۸۸	سیف ذی یزن ۴۹۶
شمشی عداد پنجم ۷۰، ۸۰، ۹۵	سیلان ۴۹۶
شمطای یزدین ۱۵۱۸، ۵۲۰، ۵۲۷، ۵۲۸	سیلک کاشان (تپہ) ۷۸
شمعون ۲۸۰، ۲۸۵	سیمون ۱۷۴
شوش ۹۶، ۹۷، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۷۴، ۱۷۶	سینا (صحرا) ۱۳۴
۲۱۳، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۶۴، ۳۲۴	سیناموس ۳۷۶
۳۳۱، ۳۵۲، ۳۵۴، ۳۹۲	سینٹروک (- سینٹروکس) ۳۴۲، ۳۴۳
شوشتر ۸۱، ۵۲۶	سین جیو (- سیلزبولوس) ۴۹۵
شہر براز (- شہروراز) ۵۱۳، ۵۱۹، ۵۲۸	سینوپ، آمیزوس (- سمسون) ۲۹۸، ۲۹۹
شہرزور ۹۱	۳۰۱
شہر شاپور (- سلماس) ۴۲۲	سئیرہ (- فرزند ان سلم، سرست) ۳۷
شہر شیز (- گنزک، تخت سلیمان) ۳۸۶	سین تار شکین ۹۸
۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱	
شہرگور ← فیروز آباد	
شہریار ۵۲۰	
شیروہ (- کواذ - قباد دوم) ۵۲۰، ۵۲۱	شاپور اول ۴۱۳ تا ۴۱۶، ۴۲۲، ۴۲۵

۵۲۷

شیرین ۵۱۶، ۵۲۰، ۵۲۸

صددروازه (شهر) ← هکاتوم پیلنس

۲۰۷، ۱۸۹

صیدا ۲۰۷، ۱۹۸

صیمره ۹۷

ضحاک (= اژی دهاک) ۳۷، ۳۹، ۴۲

۵۳۴ ← آستیاگ

طاق بستان ۵۲۶

طاق بسطام ۵۲۶

طاق کسری ۵۰۰، ۵۲۶

طالس سطنی ۱۰۲، ۲۲۸

طایفه (= ویس) ۲۸

طبرستان ۳۸

طبری ۴۶۰، ۴۶۳، ۴۹۳، ۵۰۶، ۵۰۸

طخار (طوائف) ۵۳۴

طخارستان ۴۶۲

طرابوزان ۱۸۶، ۲۹۸

طغیان نیکا ۴۹۳

طوییا (کتاب) ۲۲۶

طهمورث ۳۵، ۳۶

طیمائوس (کتاب) ۲۲۸

عربستان ۱۵۲، ۲۱۸، ۴۹۶

عزرا ۱۷۷، ۳۱۲

عشق آباد (ارشک - قوچان) ← استوا

عمرین خطاب ۵۳۲

عهد اردشیر (کتاب) ۴۲۶

عهد اسوی ۵۰۰

عهد عباسی ۵۰۰

عهدنامه نصیبین ۴۴۷

عیسی (مسیح) ۲۹۳، ۲۹۴، ۳۸۵، ۳۸۸

۴۳۸

عیلام (خوزستان) ۱۵، ۳۰، ۴۴، ۶۹ تا ۷۳

۷۶، ۷۷، ۸۱، ۸۵، ۸۷، ۹۶، ۹۷

۱۰۴، ۱۰۹، ۱۴۵، ۲۷۵، ۲۸۰، ۲۸۲

۳۰۸، ۳۳۱، ۳۵۲، ۵۳۳

غررالخبار تعالی ۵۱۵

غزنه (محمود) ۲۳۳

غزه (بندر) ۱۳۴، ۲۰۷، ۲۶۴

غلطیان ← گالاتیان

فاتون ۳۰۸

فارس ۲۸۳

فارسال (جنگ) ۳۶۸

فتح الفتوح ۵۳۳

فرات (رود) ۱۲۳، ۲۹۶، ۳۷۲، ۳۸۳

۴۰۰، ۴۰۴، ۴۹۵

فراچیه (جادوگر) ۴۳

فراشستره ۴۶

فراموشی (قلعه) ۴۶۷

فرخان شهربراز ۵۱۲

فرخ هرمزد ۵۲۹

فردیتان دولسپس ۱۴۸

فرس بن ۳۷۵، ۴۰۱

فرشوشتره ۵۲

فرشه ارته ۲۴۲

فرغانه ۳۸، ۶۲، ۳۳۷، ۳۵۵

فرکلس ۳۲۳

فرناباد ۱۸۸، ۱۸۹

- ۵۲۶، ۴۱۷، ۴۱۳
 فیلا دلفوس ۳۳۰، ۲۹۵
 فیلیپوس دوم ۲۲۸، ۲۰۱، ۲۰۰
 فیلیپوس سوم ۳۴۱، ۲۶۱
 فیلوپاتر ۳۲۵
 فیلوناس ۲۳۰
 فیلوستراتوس ۳۵۷، ۳۵۶
 فیلوکسنوس ۲۱۳
 فیله تایروس ۲۹۲
 فیله هلن ۳۶۷، ۳۳۰، ۳۱۱
 فیلیپ مقدونی ۴۲۷، ۳۱۳، ۱۹۸، ۱۸۹
 فیوم مصر ۴۳۸
- قادیسه ۵۳۲
 قارن (خاندان) ۵۳۴، ۴۶۵، ۳۵۰
 قالی بهار خسرو ۵۲۶
 قباد (کواذ) ۴۶۲، ۴۶۴، ۴۶۶ تا ۴۷۲، ۴۷۳
 ۴۸۲ تا ۴۸۴، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۳۶، ۵۳۷
 قباد دوم ۵۲۸
 قبرس (جزیره) ۱۸۸، ۱۷۴
 قبیلہ (= زنتو) ۲۸
 قرآن ۵۳۱
 قرارداد آنتالسیدس ۱۸۹
 قریه (= دهیو) ۲۸
 قسطنطین ۴۴۹
 قسطنطنیه ۵۱۳، ۵۰۶، ۴۹۷
 قصر شیرین ۵۲۷، ۵۱۵، ۴۴۵
 قفقاز ۴۶۹، ۴۵۹، ۴۵۳، ۷۶
 قلعه بیضاء (= دژ سپید) ۴۱۵
 قلعه دارا ۵۱۱، ۵۰۹، ۴۹۷
 قلعه دستگرد (= دسکرة الملک) ۵۲۷
 قلعه فراموشی (= انوش برد) ۴۶۷
 قندهار ۳۸۹
 قوجان ← استوا
- فرناک اول ۳۰۳، ۳۰۲، ۳۰۰، ۲۹۴
 فرناک دوم ۳۰۳
 فرنه کواس ۱۷۹
 فروگیه ۷۵
 فره (= خوارنه) ۳۰، ۴۲۹
 فرهاد اول ۳۹۱، ۳۳۵، ۳۳۰
 فرهاد چهارم ۳۷۲، ۳۷۱، ۳۶۸
 فرهاد دوم ۳۳۴
 فرهاد سوم (تئوس) ۳۳۸، ۳۴۳، ۳۴۴
 ۳۴۵
 فرهادک ۳۷۳
 فره ایزدی ۵۶۱، ۴۲، ۴۱، ۳۸، ۲۱، ۱۶، ۱۰
 ۴۱۸
 فره کیانی ۵۸، ۴۱
 فره ورتیش (= فرا ارتس، کشتریتی، لشتریتو)
 ۹۷، ۹۵، ۹۳ تا ۹۰، ۸۹، ۸۸، ۸۷، ۲۹
 فرهوشی (= فره ورتی) ۲۹
 فرهنگ یونانی ۲۵۳، ۴۳
 فری پاپت ← اشک چهارم
 فریدون (= ثرنه تونه) ۴۲، ۳۷، ۳۵، ۳۷
 فریدون (گنج) ۵۲۵
 فریگیه ۲۹۴ تا ۲۹۲، ۲۹۰، ۲۰۶، ۱۸۱
 ۳۰۴، ۲۹۹، ۲۹۸
 فلات ایران ۳۳، ۳۱، ۲۲، ۲۰، ۱۷، ۱۵
 تا ۳۶
 فلاویوس ۳۹۳، ۳۷۷
 فلسطین ۱۲۸، ۱۰۴، ۱۰۰، ۹۸، ۹۲، ۷۲
 ۳۶۹، ۲۸۶، ۲۷۹، ۲۷۸، ۱۴۸
 فلوطین ۴۳۳
 فنیقیه ۱۹۸، ۱۲۸، ۹۸
 فوقا (= فوکاس) ۵۱۳، ۵۱۲
 فوکایه ۱۲۰
 فیثاغورس ۳۱۲، ۲۲۸، ۲۲۷
 فیروز ۴۳۳
 فیروزآباد پارس (= شهرگور، اردشیرخوره)